

PRVNÍ PŘIKÁZÁNÍ

Úvod

Desatero, neboli Deset slov (jak je označuje SZ) se v Bibli nachází celkem dvakrát: v Exodu 20 a Deuteronomiu 5. My v našem výkladu budeme vycházet ze starší verze, tedy z Exodu. Je také dobré vědět, že mezi křesťany existují různá dělení Desatera. Katolíci a luteráni např. spojují verše 3-6 v jedno přikázání (tím se částečně oslabuje zákaz zobrazování Boha) a rozdělují naopak verš 17. na dvojí přikázání. My v našich kruzích běžně vycházíme spíš z reformované tradice, která se také podobá tradici pravoslavné. Podle tohoto dělení první přikázání končí už ve 3. verši. A můžeme k němu pro lepší srozumitelnost rovnou připojit i preambuli smlouvy ze 2. verše.

Čtení: Exodus 20,2-3

Možná někoho v duchu napadne: „Zadrž! To nám teď budeš opravdu půlhodiny kázat o tom, abychom věřili jenom v jednoho Boha? To přece nikdo z nás neřeší!“ Ano, budu o tom teď kázat, protože se domnívám, že to ve skutečnosti řešíme víc než bychom si chtěli připustit. Ale všechno po pořádku. Než dojde na nás, tak se nejprve musíme podívat na to, co toto přikázání znamenalo pro Izrael.

Předně si musíme uvědomit, že celé Desatero vlastně není v pravém slova smyslu ani tak seznam přikázání jako spíš smlouva. Všichni Izraelci Desatero slyšeli, když je Hospodinův hlas vyhlásil ze Sínaje a také je všichni mohli vidět, když je Hospodin vyryl svým prstem do dvou kamenných desek, které pak Mojžíš uložil do truhly smlouvy. Obě desky patrně obsahovaly stejný text – musely být dvě, protože každá deska patřila jedné smluvní straně.

Základem smlouvy mezi Izraelem a Hospodinem bylo prohlášení: „Já vám budu Bohem a vy budete mým zvláštním lidem.“ (Ex 19,5-6) „Proto jsem vás vysvobodil z otroctví Egypta, abyste mi mohli svobodně sloužit. Uctívání jiných bohů znamená návrat do otroctví a porušení této svaté smlouvy. Jestliže ji porušíte, pak už ani já nebudu vázán přísahou, že o vás budu pečovat a chránit vás stejně, jako se dobrý Otec stará o své milované děti. Místo toho na vás padne zlořečení na svědectví národům, kterým se takové výsady nedostalo.“

A my víme, že Izrael věrný nebyl. Nejen že lidé staré smlouvy běžně znevažovali různá okrajová přikázání zákona, ale často porušovali i přikázání první – opouštěli Hospodina a hledali pomoc u cizích bohů. Proto na ně Hospodin začal dopouštět zlé věci, aby jim připomenul, že opustili svého nebeského Otce a vypadli z jeho péče a ochrany. Naneštěstí jen někteří tuto Boží řeč pochopili, činili pokání a vrátili se k Hospodinu. Mnozí se naopak ještě víc zatvrdili a hledali pomoc jinde. Proto nakonec muselo dojít k asyrskému a babylonskému zajetí Izraele. Proto shořel chrám, znamení Boží přítomnosti, a bylo zničeno město, které Hospodin vyvolil.

My víme ale, že Boží věrnost je větší než naše nevěrnost. My víme, že i když byla smlouva ze strany lidu porušena a na čas zdánlivě rozvázána i z Boží strany, Hospodin svůj lid přece jen neopustil. Mluvil k nim dál skrze proroky i v zajetí. A zde se pak znovu zformoval nový Izrael, který se po mnoha letech zase vrátil do Palestiny. Od té doby si už Židé dávali na uctívání cizích bohů mnohem větší pozor. Když je např. syrský Antiochus v roce 167 př.n.l. nutil k pohanským obětem, Židé na to odpověděli vlnou makabejských válek, o kterých se píše ve SZ apokryfech. A proto také učitelé zákona později tak zuřivě reagovali na některá Ježíšova prohlášení, kterými se pasoval do role Boha: „Bůh je přece jen jeden, tesaři z Nazareta!“

Znamená to, že se tím tedy problém s první přikázáním navždycky vyřešil? Pán Ježíš naznačuje, že se vyřešil jen zdánlivě a poukazuje na to, že první přikázání obsahuje mnohem víc než pouhé formální vyznání, že kromě Hospodina není žádný jiný Bůh. Ježíš totiž naznačuje, že porušujeme první přikázání pokaždé, když se nám stane v životě důležitějším něco jiného než Boží království. Před čím nás konkrétně Ježíš varuje?

Jedním takovým cizím bohem pro nás může být např. majetek: „Nemůžete sloužit dvěma pánům – nemůžete sloužit Bohu a majetku.“ (Mt 6,24) A jinde Ježíš naznačuje, že se nám může snadno stát tím nejdůležitějším v životě naše rodina: „Kdo miluje otce a matku více nežli mne, není mne hoden.“ (Mt 10,37) A mohli bychom tam přidat i naše partnery, děti a blízké přátele. A jinde říká: „Kdo nenese svůj kříž a nenásleduje mne, není mne hoden. Kdo nalezne svůj život, ztratí jej; kdo ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.“ (Mt 10,38-39)

Tím vším Ježíš jasně demonstruje, že první přikázání po nás nežadá pouhý mentální souhlas s tím, že je jen jeden Bůh. Žádá po nás naprosto radikální podřízení celého života Pánu Bohu. Nic nesmí být důležitější než On – žádná věc, kterou vlastníme, žádný vztah, který je pro nás vzácný, dokonce ani naše vlastní potřeby. Nic nesmí být ani na chvíli důležitější než samotný Bůh. První přikázání neznamena nic menšího než prohlášení: „Hleďte nejprve Boží království a jeho spravedlnost a všechno ostatní vám bude přidáno.“ (Mt 6,33)

No dobře, tak to snad tedy máme nějak utéct ze světa? Máme rozdat všechnen majetek? Máme opustit svoji rodinu a zůstat v celibátu, tak abychom se už nemohli stát závislými na žádné další rodině? Znamená to, že bychom měli místo hodování raději přistoupit na pravidelné půsty? A místo kariéry se věnovat raději modlitbám a nějaké práci, která není lidem příliš na očích? Mnozí to pochopili takto doslovně a proto složili mnišskou přísahu.

Ale většina z nás nějak cítí, že na takovouto doslovnou cestu jaksi nemáme a snad to tak ani Ježíš úplně nemyslel. A tak se v praxi snažíme o jakýsi kompromis. Snažíme se Pánu Bohu věnovat aspoň pár minut denně a pak zase vybíháme dál do všedního života – postarat se o děti, vydělat nějaké peníze a zbude-li trochu času, tak se věnovat i nějaké zálibě, abychom ani my nepřišli zkrátka. A přitom máme celou dobu tak trochu výčitky svědomí, že nejsme dost dobrými křesťany, a že bychom s Bohem měli trávit víc času. Navíc občas to někteří horliví křesťané korunují vypočítáváním, kolik hodin denně věnujeme práci a rodině ale Bohu jen pár ubohých minut - a my si pak připadáme jako nenapravitelní modláři.

Co s tím? Existuje nějaké jiné východisko než klášterní život? Nepochybně. Myslím, že po nás Ježíš většinou nežadá, abychom doslova opustili své rodiny, abychom se vzdali jakéhokoli kariérního postupu a věnovali veškerý volný čas modlitbám a studiu Bible. Spíš od nás očekává, že to vše budeme dělat spolu s ním. Modlářství začíná tam, kde Pána Boha ze svého všedního života vytěsníme. Možná mu i věnujeme ráno nebo večer nějakou chvíli, ale pak se pouštíme do péče o děti z vlastních sil. Odcházíme do práce a pracujeme, jako by Boha nebylo. A pokud zbude čas na nějaký koníček, tak ho děláme opět bez Boha. Přitom si Ježíš přeje, abychom ho uctívali právě skrze tyto věci.

První přikázání nás volá k tomu, abychom se naučili náš všední život ve všech jeho aspektech chápat jako bohoslužbu. Není to snůška povinností, které se musí přežít, ale je to poslání oslavit Boha. My to žel moc neumíme a příliš rozlišujeme posvátné a světské. Rozlišujeme čas pro Boha (posvátné), od času pro rodinu a na práci (světské). A když pak začnou problémy s dětmi nebo se nakupí práce, tak náš duchovní život začíná upadat – máme totiž málo příležitostí na čas s Bohem. Je ale moudré vnímat život takto podvojně, rozděleně?

Nebylo by lepší vpustit Pána Boha víc do naší práce, a do naší péče o děti nebo i do našich zálib? Co kdybychom začali řešit tyhle každodenní všední záležitosti s Ježíšem? Co kdybychom se začali modlit za moudrost, jak se právě v téhle situaci zachovat k dětem, jak promluvit s klientem v práci nebo jak oslavit Boha skrze tu či onu zálibu? Nejde jen o to modlit se za to, aby nás Bůh uchránil před problémy, to bychom zase jen modlářsky stavěli na první místo své vlastní potřeby. Spíš se modleme za to, aby se nám skrze tyto všední věci dal víc poznat Bůh, a abychom rostli v moudrosti a lásce. Tak se může stát vše, co děláme, naším tichým časem s Bohem.

Tím nechci říct, že až se takto naučíme žít, tak už si nebudeme muset vyhrazovat žádný zvláštní čas na Pána Boha. Jen chci naznačit, že když se třeba radikálně změní životní okolnosti a najednou se nám nedaří mít tolik času s Pánem Bohem jako dřív, tak to ještě nutně neznamena, že se Bohu vzdalujeme. Spíš je to příležitost propojit nějak náš tichý čas např. s domácí prací nebo s péčí o dítě. Je to výzva k růstu, ne k sebeodsuzování.

Plnit první přikázání jednoduše znamená následovat ve všem Ježíše. Vnímáte to tak? Vnímáte to tak, že ho následujete, když jste v práci? Že ho následujete, když jednáte s klienty nebo když musíte trpělivě naslouchat výlevům svého šéfa? Že ho následujete, když přebalujete nebo krmíte své děti, když umýváte nádobí, perete a žehlíte prádlo? Vnímáte to tak, že on ty věci dělá také a vy ho v tom následujete? Nebo si opravdu myslíte, že Ježíš by děti nepřebaloval, že by nikdy neumýval vanu nebo neopravoval auto? Mít Boha na prvním místě znamená rozpoznat, že Ježíš je v každé situaci také a dělá přesně to, co bychom teď měli udělat my. Stačí, když se rozhodneme, že ho nebudeme ignorovat ani předbíhat, ale budeme ho prostě následovat.